

ročník 21 regionálny mesačník číslo 11 november 2011

PREDSTAVUJEME MESTÁ A OBCE NOVOHRADU

NOS Lučenec v rámci monitoringu miest a obcí regiónu uvádza cyklus „**Predstavujeme mestá a obce Novohradu**“. Ide o reportáže zamerané na oblasť miestnej kultúry. Pokračujeme obcami významnej osobnosti Novohradu, spisovateľky **Boženy – Slančíkovej TIMRAVY** - **Polichno** - **Ábelová** - **Budiná**

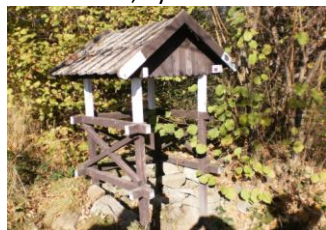

Polichno

História:

Prvá písomná zmienka o obci Polichno je z roku **1467** ako **POLYHNA**. Polichno je však staršieho pôvodu, osada vznikla vyklčováním lesa slovenskými kolonizátormi už v 14. storočí. Obec patrila spočiatku divinskému hradnému panstvu, neskôr v 16. storočí haličskému panstvu. Zemepánom Polichna od roku 1598 bol Žigmund Forgách.

Novohradské príslovie hovorí: „*Veru lichô, kde je Polichno*“, „*Polia, pastvy sú tam krásne, hory bohaté, len oráčiny málo*“. Ústnou tradíciou sa zachovalo odvodenie názvu od pole lichô, čo znamenalo neúrodné skalné polia. Nazbierané skaly sa dávali väčšinou na medze a v Polichne tieto miesta nazývali „**sklady**“. Keďže pôda je kamenistá, kraj trpel suchotou a voda bola vždy vzácnosťou. Najbližší a hojný prameň bol pod Husárovom, výbežkom Bralca, ktorý dostal názov **Timrava**.

Okrem studničky Timravy (kde tvorila spisovateľka B.S. Timrava), boli ešte dva menšie pramene nižšie dediny, a to **Váľov** a druhý **Na jame**. K prameňu Timrava sa chodievalo aj cez noc s veľkým sudom na voze a vracalo sa až nad ráno. Faru a školu zásobovali pitnou vodou z prameňa Timrava občania podľa poradia, toto určoval bachter (hlásnik).

Na území obce sa nachádza národná kultúrna pamiatka, **Evan. fara - rodný dom Boženy Slančíkovej-Timravy**, postavená v roku 1872. Boli v nej tri izby v jednom rade. Rohová izba patrila dievčatám Slančíkovcov a volali ju „**pokojík**“. V nej písala Timrava svoje práce. Na rodnom dome je osadená **pamätná tabuľa** (1967).

Ďalšou pamätihodnosťou je **Kostol evanjelický** klasicistický z roku 1788, za pôsobenia Adama Petiana. O prvom drevenom ev. kostole sa nezachovali archívne dokumenty, bol zbúraný a rozobratý v roku 1685. Druhý ev. kostol bol postavený za úradovania ev. farára Andreja Columbiho v roku 1688 nad obcou pri cintoríne, ale údajne vyhorel. Polichno je rodom či pôsobiskom osobností, viac ako 20 je uvedených

viacerých významných aj na obecnom portáli:

Najznámejšou rodáčkou je **Božena Slančíková – Timrava**, spisovateľka, národná umelkyňa. (jej je venovaná časť v nasledujúcich stranách).

Timrava mala zásluhy na zachovaní opisu ľudového kroja z Polichna. V roku 1895 prostredníctvom Emy Goldpergerovej darovala Živene tri handričkové

bábiky v polichnianskom kroji. V nárečovom dotazníku pre Františka Pastrneka, uvádza „*Ženský kraj záleží: z oplecka, ručníka, šaty, gecele, brusliaka. Do kostola nosia čižmy a plahotku, ktorá jim je cez ramená poza chrbát zavesená, v zime mentiek. Chlapi nosia: Čierna kabanica, biele nohavice, košela, kožuštek a krpcy*“. Na štvrtú stranu dotazníka napísala ukážku z nárečia:

❖ **Paľo Färoje rozpráva Ďurovi Kukloje o svatbe svojho brata.**

Na sredu bude pov rok bez eneho tejžňa, ako sa náš Ondro oženiv

Ej kot si pomeslín na to, akvo sme mi s ten trápenia mali. Añi enu djovku ñekcev. Každú pochybovav, na enu povjedav, že je veľká ako štóla, na enu, že je s planeho fijaľu, na enu, že je bez buncov, a tak na deaku, keľko ich e v dediňe. Horko ťažko sme ho navjedľi na susedoje Anču.

Pokr. zo str.1

Juraj Nathanel Petian (20.4.1806 Polichno) bol podporovateľom slovenských národných podujatí a ústavov, testamentálne venoval základinu 7 000,- zl. na založenie Matice slovenskej.

Juraj Čečetka (23.4.1907 Polichno), pedagóg, bol prvým vysokoškolským profesorom pedagogiky – slovenskej národnosti. Jeho matka bola staršia sestra B. Slančíkovej-Timravy. Gymnázium ukončil 26.6.1925 a v tom istom roku sa rodičia presťahovali do Turičiek. Po maturite odchádza do Prahy študovať na Karlovu univerzitu, štúdium ukončil r. 1929. Úplné vysokoškolské vzdelanie získal na FF UK v Bratislave. Promoval 15.12.1931 a na promócií nechýbala ani teta Timrava. Jeho pedagogické názory sú mimoriadne pozoruhodné. Rozumová výchova : „K dobrému ustrojeniu školy patrí aj dobrý učiteľ. Škola má byť dielňou ľudskosti, ale nesmieme zabúdať, že žiaka môžu najlepšie vychovať za človeka len ľudia“ (Čečetka, 1948, s.114).

Mravná výchova: Významné miesto pri rozvoji „mravnosti“ pripisoval rodine, kládol ju na prvé miesto. Na druhé miesto zaradil cirkev a napokon školu. Výborný nápad sa objavil v krátkom článku Damiána Kováča „Založíme Čečetkovu nadáciu?“ Možno sa v budúcnosti aj zrealizuje.

Mária Lizoňová, rod. Matlochová, písala pod pseudonymom „Teta z Polichna“

Michal Ondrejovič, učiteľ v Polichne od r. 1934. Po vojne pôsobil ako odborný učiteľ meštianskej školy v Lučenci a potom ako okresný osvetový inšpektor a vedúci odboru kultúry ONV v Lučenci. Spoluorganizoval divadelný ochotnícky súbor Timrava a spevokol Ozvena.

O poznanie ľudového folklóru vrchárskeho novohradského kraja sa zaplúžili: **Adela Ema Goldpergerová**, etnografka, múzejníčka a historik **Bartolomej Krpelec**.

Jedinečnou a obdivuhodnou udalosťou bolo vysadenie **pamätných líp malolistých** (*Tilia cordata*) pred kostolom a za obecnou školou, za pôsobenia ev. farára Pavla Slančíka. Jednu vysadili roku 1863 (na tisícročné výročie pokrstenia Slovanov, príchodu Cyrila a Metoda), ostatné zasadili na jar 1872, po dokončení obnovenia kostola.

Lipa pred farou (najmladšia) má aj historický význam, pretože ju občania vysadili na počesť oslobodenia a ukončenia vojny.

Najvýznamnejšou udalosťou v živote obce bola návšteva prvého prezidenta ČSR Tomáša Garrigue Masaryka, 23. septembra 1930. Zdržal sa len krátko, ale jeho dcéra Dr. Alica Masaryková si všimla a obzrela pekne zachovalý vyšívaný slovenský kroj.

Správca školy Michal Ondrejovič založil r. 1934 spolok **Odbor Slovenskej evanjelickej Jednoty**, ktorého sa stal aj predsedom. Poriadali sa rôzne prednášky, založil aj miestny spevokol, viedol obecnú kroniku i knižnicu. Od roku 1944 obec viedla cirkevnú kroniku. Vo februári 1947 bola založená Miestna osvetová rada. Jej predsedom sa stal Ondrej Ambróš *Fero* st., tajomníkom a osvetovým referentom Štefan Slančík, riaditeľ školy. V Polichne si potrpeli na presné dodržiavanie starých **zvykov**. Zachovávali ich dlho v nezmenenej forme. Okrem obvyklých fašiangových (vždy so zábavou - **boursou**), veľkonočných, turičných a vianočných zvykov (v Polichne na Štedrý večer aj na Starý rok chodili pod obloky spievať len Cigáni), udržiavali sa rozličné obyčaje i povery aj v iné dni. Na Ondreja dievčatá triasli ploty a liali olovo. Na Mikuláša nesmeli priasť, lebo by sa na budúci rok ani statku a ani hydine nedarilo (tak isto na

Luciu). Na Tomáša dievčatá otriasali slamené strechy, aby vedeli, či dostanú bohatého muža. Nie všade je známe vianočné **„polazovanie“** detí ráno v prvý sviatok. Na Tri krále sa aj dospelí sánkujú, aby sa urodili dlhé konope. Na Blažej (3. február) i na Gregora (12. marec) chodili žiaci koledovať pre učiteľa (*blažeácia*). Na veľký piatok štepili stromy. V Polichne mimoriadne oslavovali Jána. Vtedy sa mládež schádzala po tri večery, vždy na inej **tarate**. (vysv.: v minulosti bolo trojdielne obrábanie pôdy a celý chotár bol rozdelený na tri diely, ľudovo zvané „taraty“.) Tu sa spievalo a vždy spolu chlapec a dievča preskakovali oheň. Na taraty sa chodievalo spievať aj hneď z jari, keď zem trochu obschla. Bartolomej Krpelec v Príspevku k národopisnému štúdiu Polichna zapísal ľudové hry a zábavy. Uvádza podrobný opis detských hier hlavne školskej mládeže: *Vo slepú babu, Vo ručníčku, Vo hviezdu, Vo smradaté vajco, Vo tretieho, Vo mačku a myš, Vo gondáša, Vo kurence, Vo smolu,...*

Povedačky o Polichne:

Chlapi sedia v polichnianskej krčme a rozprávajú sa. Zrazu vraví jeden z nich Paľovi-hrobárovi: „*Paľo! A čože te sedíš tu v krčme, podaromnici, čo nejdeš ja-me kopati?*“ „*Nuž a načo mám kopati kot nemrú*“, vraví Paľo.

Polichnianskeho gazdu niekto udal, že páli doma pálenku. Predvolali ho na súd a fiškáli sa ho pýtajú, že či naozaj páli tú pálenku. Miesto gazdu ozve sa jeho žena: „*Nuž pálime*“. *Tuto tejto rúrke*, (ukázala mužovi na predok nohavíc) *dávame tu do tejto kadi*, (ukázala si na predok sukne) *a tak pálime*“. Fiškáli sa pochytili za bruchá a vravia: „*Tak len chodte domov a páľte ďalej*“, a nechali ich na pokoji.

Pokr. zo str 2

Súčasnosť:

Obec má 145 obyvateľov. Starostom je **Pavel Kyseľ**. Rodák, správca ev. fary, dobroľub, ktorý už niekoľko rokov „bojuje“ za zviditeľnenie Polichna. Zároveň je aj správcom Cirkevného zboru Ev. cirkvi a.v. Na záchranu rodného domu spisovateľky Boženy Slančíkovej Timravy vyhlásili **zbierku**. Aj touto cestou vyzývame prípadných darcov, ktorí podrobnejšie informácie získajú na webovej stránke obce.

Obecný úrad má sídlo v **kultúrnom dome**, v ktorom sa nachádza aj sála.

Obec vlastní budovu bývalej školy, v ktorej je umiestnená **knižnica**. Zaujímavosťou je práve priestorové usporiadanie – medzi KD, školou a farou je krásny dvor. Tento by mohol v budúcnosti slúžiť najmä turistom, školákovi a mohol by sa stať dejiskom tradičných aktivít – detských hier, čítačiek, výtvarnou dielňou, sympóziom, kuchyňou a to všetko v duchu Timravy, naokoľko jej dielo je nevyčerpatelná studnica. Stačí len nápad. Motivovaním môže byť napr. Timravina cena a školská mládež by sa na jednej strane hrala, ale čo je dôležitejšie, nepriamo by poznávala históriu, ktorú by následne vstúpila ďalšej generácii. Nie, nie je to utópia. Funguje to.

Najviac spomienok sa nám uchová práve zo školských čias. Výsledky, možno prekvapivé, sa ukážu o pár rokov. Aj to je smer, aby sme začali poznávať svoje regionálne dejiny takýmto spôsobom. Toho času obec nemá kronikára, ale starostlivo si chráni kroniky školské, cirkevné a matičné, v nich sú zaznamenané aj obecné udalosti. Od r. 1922 kroniku písal Alexander Čečetka, švager Timravy. V Polichne je aktívny miestny odbor Matice slovenskej. Obci sa podarilo získať finančné prostriedky z MK SR vo výške 4 000,- EUR na strechu fary.

Z podujatí sú známe najmä **Timravín chodníček**. Podľa jej mena je nazvaná celoslovenská súťaž v prednese pôvodnej slovenskej prózy „**Timravina studnička**“, organizuje ju mesto Lučenec s ďalšími spoluorganizátormi. Jedná sa o jedinú súťaž na Slovensku, v ktorej sa prednáša výlučne pôvodná slovenská próza. S myšlienkou organizovať túto súťaž prišiel Pavol Filčík. Ale obec sa snaží dostať do povedomia aj inak, v tomto roku sa zúčastnilo družstvo na súťaži vo varení gulášu v Haliči a získali aj pohár.

V roku 1997 bola časť obce vyhlásená za **pamiatkovú zónu**, aby sa zachovala jedinečná ľudová architektúra. Je jediná v regióne. V Ústrednom zozname štátom chránených kultúrnych pamiatok je doteraz evidovaná len evanjelická fara a pamätná tabuľa Boženy Slančíkovej – Timravy napriek tomu, že viacero ľudových domov má charakter, ktorý ich oprávňuje na zápis do tohto zoznamu.

Na cintoríne sa nachádzajú ozdobné profilované drevené tabuľové náhrobníky s reliéfnymi symbolmi miestnej výroby z 1. polovice 20. storočia.

Obec má od r. 2000 vlastnú webovú stránku – www.polichno.sk. Stránka obce je vzorovo spracovaná, žiaľ všetko čo by sme chceli uverejniť sa nezmestí, preto odporúčame každému, koho zaujíma história tejto obce, aby ju rozhodne navštívil!

O Polichne boli vydané dve publikácie, prvá tzv. malá monografia r. 1997 a druhá 2001. Monografia obce „**Polichno – rodisko B.S. Timravy**“, autor PhDr. Jozef Drenko (2001), bola vydaná pri príležitosti 50. výročia úmrtia, vyšla aj v elektronickej podobe. „**Život a dielo Juraja Čečetku**“, autorka PaedDr. Mária Miháľechová, PhD, toto dielo bolo vydané pri príležitosti stého výročia narodenia významnej osobnosti slovenskej pedagogiky (2007).

Kataríne Kočalkovej sa podarilo nemožné. Jej film „**Moja teta Timrava**“ je **prvý slovenský dokument** o významnej ženskej osobnosti európskeho formátu, autorky množstva slávnych noviel a poviedok, kontroverznej i citlivej realistickej spisovateľke B. S. Timrave. Film ukazuje najslávnejšiu slovenskú spisovateľku očami jej vtedy 93-ročnej netere Ary Petrivalskej, ale aj ďalších žijúcich pamätníkov.

Zdroj: www.polichno.sk, Polichno-rodisko B.S.Timravy, autor J. Drenko, 2001, Život a dielo Juraja Čečetku, Mária Miháľechová, 2007

Ábelová

História:

Prvá písomná zmienka o Ábelovej je z roku 1275 ako ABEL-FEULD, v 14. – 15. storočí ABELLEHOTA. Povešť hovorí, že vlastníkom pozemku tu bol Abel (preto Jabelová či tzv. Jabelova zem). Patrila Haličskému neskôr i Divínskemu panstvu. Pôvodne bola majetkom Kačičovcov, potom prešla do rúk Tomášovi Széchényimu, ktorý ju ako dlh odovzdal Országhovcom a Lossonczyovcom. K obci patrili časti Madačka a Nedelište. Prvá písomná zmienka o **Nedelišti** je z roku 1393 a o **Madačke** z r. 1460.

Zaujímavosťou či atrakciou, uvedenou v kronike, by aj dnes bol vtedajší výchovný čin richtára, ktorý nezbedných mladíkov dával do klady. Bol to vlastne veľký klát stromu, v ktorom boli vyhlbené dva otvory pre nohy so železným zámkom. Mládenec v nich musel stáť deň a noc. Klada sa zachovala až do roku 1903 u richtára Jána Vestega, žiaľ zhorela pri požiari.

Dobré meno mala „Bryndziareň“ v Ábelovej, zriadil ju Leopold Sternlicht presťahovaním pôvodnej kúrie. V bývalej kúrii sa usadil a prevádzku zriadil v novej dlhšej susednej prízemnej budove. Neskôr ju predal českému Légiódružstvu. Po roku 1939 sa do bytu v bryndziarni nastahoval legionár a správca ľudovej školy v Lučenci František Vnuk, stal sa aj vedúcim bryndziarne. Jeho manželka Emília rod. Leleková ju viedla až do poštátovania.

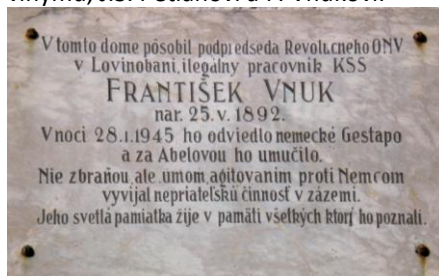

Medzi pamiatky a pamätihodnosti na území obce patrí **kostol evanjelický** klasticistický z roku 1829.

Pamätník padlým v I. svetovej vojne bol postavený 19. augusta 1928 pri ev. kostole s nápisom: „Trpeli za cudzí národ, ale cez Vaše utrpenie došli sme k slobode Slovenského národa. Vďaka Vám pamäť!“

Pamätný dom Timravy s bustou od Karola Dúbravského z roku 1962. Verejnosti bol sprístupnený 27.11.1961, v roku 1977 ako špecializovaná expozícia venovaná životu a dielu tejto významnej slovenskej prozaičky. Expozícia sídli v budove bývalej materskej školy, kde pôsobila a bývala. Zaujímavým exponátom je spisovateľkina kuchárska kniha a písací stôl, za ktorým pracovala. Pamätný dom spravuje Obecný úrad Ábelová. V obci sú osadené tri **pamätne tabule**, venované trom osobnostiam – S. Mikovínymu, J.S. Petianovi a F. Vnukovi.

Tabuľa venovaná **Františkovi Vnukovi** je umiestnená na bývalej bryndziarni. **Samuel Mikovín** a **Ján Šalamún Petian** majú tabule tesne vedľa seba a podľa textu na nich, vraj na rodnom dome.

Turista či návštevník zavítajúci k nim, na prvý pohľad zistí, že o dome hovoriť nemôžno, skôr o zrúcanine. Je obdivuhodné, že v takejto malej obci sa našli ľudia, ktorých zásluhou boli tabule odhalené a celkom určite nepredpokladali, že aj takto môžu skončiť. Obec síce nie je vlastníkom, ale chcela by byť nápomocná pri záchrane toho čo z domu zostalo. Je to smutné, ale aj toto je vizitka, ako

sa hlásime k našim veľikánom. Slovenský Leonardo da Vinci, ako je Samuel Mikovín často nazývaný, by si zaslúžil niečo viac. Je priam zarážajúce, že doteraz nikto presne neurčil – nevypátral ani jeho rodisko, či kde je pochovaný. Mohol by to byť zaujímavý námet pre študentov či nadšencov histórie.

Ábelová bola rodiskom a pôsobiskom viacerých **významných osobností**:

Ján Šalamún Petian, zoológ, ornitológ, evanjelický farár. V r. 1833 prišiel do Ábelovej, kde študoval život vtákov. Stal sa zakladateľom vedeckej ornitológie a ochrany prírody v Uhorsku. Podľa jeho mena boli pomenované niektoré živočíchy napr. Mrena stredomorná (*Barbus meridionalis petenyi*).

V tom istom dome ako žil Petien, pôsobil aj **Samuel Mikovín**, polyhistor, profesor, svojím dielom sa stal jedným z tvorcov kartografie na Slovensku. Presný dátum jeho narodenia nie je známy (1686 Turíčky resp. 1700 Ábelová). Novšie názory uvádzajú, že Samuel Mikovín sa narodil r. 1686 v Turíčkach, ale od r. 1695 žil v Ábelovej. Zomrel 23. 3. 1750 na ceste z Trenčína do Banskej Štiavnice. Vypracoval plány na stavbu kráľovského paláca v Budíne. V okolí Banskej Štiavnice využíval vodu zo sústavy umelých jazier na banské účely. V roku 1735 z poverenia panovníka založil v Banskej Štiavnici prvú Banskú školu v Európe a stal sa jej riaditeľom a profesorom. Mikovín bol od r. 1735 členom Pruskej akadémie vied. Jeho vedecká činnosť bola rozsiahla a mnohostranná. Jeho menom sú pomenované ulice. Maďarská banská a hutnícka spoločnosť udeľuje od r. 1950 Mikovínho medailu. Pri príležitosti 250. výr. úmrtia vydala Nár. banka Slovenska pamätnú mincu v nominálnej hodnote 500 Sk. V Bratislave má pomník. V Ábelovej žila aj spisovateľka **Božena Slančíková-Timrava**. Po smrti otca r.1909 sa presťahovala z Políchna k bratovi Bohuslavovi do Ábelovej. Bývala v dome č. 8 u gazdu Pavla Mojžišovie. V rokoch 1919-29 pôsobila ako učiteľka v materskej škole v Ábelovej, kde žila i po odchode do dôchodku. Timrava v liste 14. 12. 1920 z Ábelovej píše: „*Degradovala som sa zo spisovateľky na opatrovníčku tu v Ábelovej*“. Takto kriticky sa vyjadrila o svojom pôsobení: „*Že načo je opatrovňa. Keby bola krčma v každom druhom dome, to by hádam radšej. Alebo pálenica. To im je teraz ideál.*“

Pokr. zo str. 4:

Planý je tento náš ľud „holubičí“. V Ábelovej pôsobila do roku 1929, keď odišla do dôchodku. V roku 1923 jej udelili čestnú štátnu cenu. K príbuzným do Lučenca sa presťahovala v roku 1945, kde jej v r. 1947 udelili titul Národná umelkyňa.

Ale boli to aj ďalšie osobnosti:

Pavel Rell, ovocinár, botanik, evanjelický farár. Jeho herbárne položky sú uložené v Maďarskom národnom múzeu v Budapešti a v Národnom múzeu v Prahe. Zaoberal sa aj ovocinárstvom; na stálu ovocinársku výstavu v r. 1882, usporiadanú Uhorským hospodárskym spolkom, poslal 2 odrody hrušiek a 7 odrôd jablák. V roku 1883 na Hospodársko – priemyselnej výstave v Lučenci mal najväčšiu expozíciu jablák. Vo vysokopoloženej Ábelovej úspešne pestoval vinič hroznorodý

Ján Haan, veršovník, popularizátor prírodných vied.

František Vnuk, učiteľ, správca bryndziarne, účastník protifašistického odboja. Predseda okresnej organizácie Spolku slovenských učiteľov, spoluzakladateľ Slovenskej ligy v Lučenci. Autor článkov s kultúro-osvetovou a učiteľskou tematikou, príspevkov o remeselníckom hnutí. V Ábelovej má pamätnú tabuľu.

Aladár Petrivaldský, učiteľ, správca ev. a. v. ľudovej školy v Ábelovej. Bol obecným kronikárom a zanechal aj rkp. poznámky z etnografie Ábelovej. Dcéra Šarlota Petrivaldská (n. 1932) pracovala v Legiobanke v Lučenci.

Ján Kúkel, vysokoškolský profesor, ekonóm. Autor vyše 80 odborných statí a článkov a je aj spoluautorom Encyklopédie Slovenska.

Ján Peter Lukáč, vysokoškolský profesor. Vo vedecko-výskumnej práci sa zaoberá fyzikou plazmy a molekulovou fyzikou.

Bohuslav Lukáč, fyzik - astronóm. Študoval na MFF KU v Prahe a Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Vedúci výskumný pracovník Slovenskej ústrednej hviezdárne v Hurbanove.

Vladimír Rozina, matematik a filozof. Študoval v Bratislave na matematicko-fyzikálnej fakulte, neskôr učil na gymnáziu v Banskej Bystrici.

Dušan Kraus, slovenský spisovateľ. Vyrastal v Ábelovej. Je autorom poviedok: Posledná pošta Ábelová (1994).

Z ábelovských dní (1997).

Profesor gymnázia v Lučenci, Dr. Jozef Hudec v rádiovej reportáži 4. júna 1933 predstavil ľudových spevákov a hudobníkov z Ábelovej. Známa bola aj cigánska kapela Berkýovcov.

V Ábelovej a okolí sa zachovali dva historické ľudové hudobné nástroje: **Pas-tierska píšťalka** a **Trojzvukové gajdy**, ktoré podrobne opísal L. Leng.

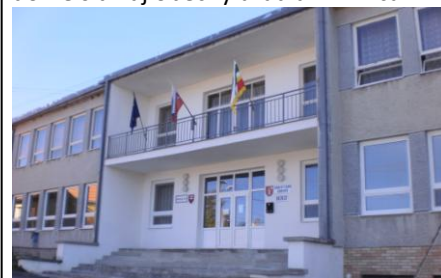
Z tradícií je asi najznámejší typický **ábelovský kroj**. Nájdú sa ešte zachované kamenné murované domy, podpivničené a so stĺpovým podstreším (gangom). V 1. polovici 20. storočia ženy vyšívali krivou ihlou pôvodný ornament geometricky, po 2. svetovej vojne ornament vinutý. Známe boli aj archaické techniky tkania na doštičke a pletenie **papúč**. Rozšírené bolo tkanie pestrofarebných konopných, vlnených i bavlnených textílií. V 1. polovici 20. storočia rezbár P. Krpčiar vyrábal zdobený ľudový nábytok. Je nesmiernou škodou, že sa nezachovala kronika Ábelovej, ktorú viedol spomínaný učiteľ a riaditeľ **Aladár Petrivaldský**. Spravoval aj obecnú knižnicu. Nová budova školy bola otvorená 9.10.1932. Žiaci okrem divadelných hier hrávali aj dnes už zabudnuté **detské hry** - o guľky hlinené a sklenené, ďalej obľúbená bola piga, skákanie panáka, fogda (tzv. chytka), vyvolávanie štátov, hádzanie loptou do seba. Od roku 1953 sa premietali filmy v kine. Autor knihy o Ábelovej, Jozef Drenko uvádza tieto tradičné jedlá – čírová polievka, baba, demikát a bryndzové halušky. Ale pracovníčka OÚ, p. Knapeková mi rozpovedala, že typickým pokrmom bola aj tzv. **fujda** – zemiaky zaliate zápražkou s vodou a mliekom a červenou paprikou.

Súčasnoscť:

Ábelová má 251 obyvateľov, z toho miestne časti Madačka -12 a Nedelište 11. Starostom obce je **Viliam Kőrösi**.

Mladý, ambiciózny, do Ábelovej sa priženil, ale má záujem na rozvoji a zviditeľnení obce. V „obrovskom“ kultúrnom dome sídli aj obecný úrad a knižnica.

K dispozícii majú veľkú sálu s kapacitou 150 miest a zasadačku pre 80 osôb. Obecnú knižnicu vedie pracovníčka OÚ Nadežda Knapeková. Jeden KD sa nachádza aj v časti Nedelište. Pred „Timravínym domom“ by možno bolo vhodné umiestnenie informačnej tabule pre turistov. No podľa slov pracovníčky obecného úradu je návštevníkov pomerne málo. Keď si predstavím koľko škôl či žiakov je len v Novohrade, tém na zmysluplné strávenie chvíľ poznaním života a tvorby našej rodáčky, je neúrekom. Osobitne tento a nasledujúci rok, keď si pripomíname jej významné výročia. Možno aj obec pripraví prekvapenia pre návštevníkov.

Najznámejším podujatím, na ktorom sa obec podieľa ako spoluorganizátor je „**Timravín chodníček**“, v tomto roku sa konal 1.októbra.

Stavanie májov je „módne“ skoro v každej obci, ale podľa slov starostu, v Ábelovej ho stavajú na **Turíce**.

Pokr. str. 6

Je to chvályhodné a príkladné, nakoľko práve pre oblasť Novohradu bolo typické stavenie májov na Turíce a nie v predvečer 1. mája, ako sa to praktizuje dnes.

Obec má partnerskú spoluprácu s obcou **Sámsonháza**. Dobré družobné vzťahy udržiavajú už 11 rokov. Obyvatelia sú vlastne rodáci, pochádzajúci z Ábelovej. Dušou obce či živou kronikou je p. **Ivanič**, bývalý starosta. Ábelová ponúka aj prírodné zaujímavosti: **Kamennú studňu** – minerálny prameň v Madačke (vyhotovil ju miestny kamenár talianskeho pôvodu), **Chránené lipy** – nachádzajú sa pri evan. a.v. kostole, najkrajšia lipa je pri vstupe do obce od Polichna na pravej strane a **Chránenú lokalitu** – medzi Polichnom a Ábelovou.

Zaujímavý je archeologický nález z Ábelovej – **bronзовý meč** s plnou liatou rukoväťou.

O obci bolo vydaných viacero publikácií: „**Ábelová a okolie**“, autor PhDr. Jozef Drenko (2001), „**Z ábelovských dní**“, autor Dušan Kraus (1997), „**1953-DESIATNIKOV DENNÍK**“ – Pavol Mravík (2006).

Podľa vyjadrenia starostu, práve v týchto dňoch pripravujú aj skvalitnenie webovej stránky obce – www.abelova.sk.

Zdroj: J. Drenko: *Ábelová a okolie*, Dušan Kraus: *Z ábelovských dní*, internet

História: Prvá písomná zmienka o obci je z roku **1393** ako **Brtolehutaya**, neskôr ako Budalehotha (1467), Budiná Lehota (1808). Patrila Divínskemu panstvu. Podľa tradície založili obec korytári z Budína.

Najstaršou budovou v obci je **evanjelický kostol** z r. 1809, obnovený bol r. 1909. Medzi pamätihodnosti patrí **evanjelická fara** z roku 1900, nachádzajúca sa v strede obce. **Katolícky kostol** bol postavený r. 1906.

Evanjelický kostol

Katolícky kostol

Počas SNP bola Budiná strategickým miestom. Nemecké jednotky zajali trinášť partizánov a šesť obyvateľov Budinských lazov. Odvliekli ich do Piešťa, kde ich mučili a 24. januára 1945 bosých hnali nazad na Budinské lazy. Tam ich pri osade „Vyletelovci“ všetkých obesili.

Na pamiatku popravených bolo toto miesto vyhlásené za **Pamätný les pri Budinej a Pamätník** na mieste popravy odhalili v r. 2007 (autor Ján Stehlík).

Nad Budinou v r. 1961 bol postavený **Pamätník obeseným**, autorom je Karol Dúbravský. V minulosti boli tieto miesta

často navštevované, najmä z radov škôl. Dnes tomu tak nie je, neznalí spájajú dejiny s im nepochopenými faktami a zabúdajú na to podstatné. Je to naša história, mali by sme ju poznať a nemali by sme na to zabúdať.

Za aktívnu podporu národnoslobodovacieho boja bola obec vyznamenaná Radom Červenej hviezdy a Pamätnou medailou SNP.

Na Budinej sa narodil literárny vedec, prekladateľ z bulharčiny a básnik **Ján Koška**, dlhoročný riaditeľ Literárnovedného ústavu svetovej literatúry SAV.

Bol popredným odborníkom na dejiny bulharskej literatúry a oblasť slovensko-bulharských literárnych a kultúrnych vzťahov. Výsledky bádateľskej práce zverejnil vo vedeckých monografiách *Bulharská básnická moderna*, *Slovenské pohľady na bulharský juh* (1876 - 1878), *Slovensko - bulharské literárne vzťahy* (1826 - 1989) vyšli v roku 2003.

Ján Koška bol tiež básnikom a prekladateľom. Napísal päť pôvodných básnických zbierok: *Snívanie o zbraniach*, *Oheň s bukmi*, *Prírodniny*, *Účasť* a *Letopočet*. Stvárnil v nich osobné i spoločenské témy. Je nositeľom viacerých domácich a zahraničných ocenení. Práve v decembri si pripomenieme 75. výročie jeho nedožitých narodenín.

Z prostredia Budinej čerpala **Božena Slančíková-Timrava** námety pre svoju najrozsiahlejšiu novelu „Veľké šťastie“, ktorej dramatizáciu v úprave Petra Pavlaca uviedlo v roku 2003 Slovenské národné divadlo. O jej diváckom úspechu svedčí aj to, že sa na doskách SND udržala 5 rokov – derniéru mala 26. februára 2008. Timrava mala možnosť spoznať Budinú a jej obyvateľov pri návštevách Olgy Petianovej, dcéry miestneho evanjelického farára Juraja Petiana.

V obci je ešte i dnes spomínaná **Anna Benceľová**, ktorá zbierala ľudové piesne (spieva sa o nej v piesni *L'H Ďateľinka* „Keď som išliou z Piešťa...“).

Rodáčka z Budinej je taktiež **Eva Barcáková**, ktorá naspievala niektoré Budinské piesne v Slovenskom rozhlase („*Tie Budinské štyri zvoní*“, „*V našom dvore vyrastla jedlička*“). Pôsobila vo folklórnom súbore Mostár v Brezne.... Na Budinej učil (a robil primáša vo vtedajšej miestnej LH) známy propagátor gemerských ľudových piesní **Janko Jasenka**.

Najznámejším spevákom ľudových piesní je bývalý starosta obce **Milan Gábor**, ktorý začal účinkovať na šiestom albume ĽH Ďatelinka a v roku 2006 s ňou nahral aj profilové CD *Hore na Budinej*. Milan Gábor má najväčšiu zásluhu na pravidelnom organizovaní okresnej súťaže heligónkarov v Budinskom kultúrnom dome.

Súčasnosc:

Budiná má 250 obyvateľov. Starostom je **Ing. Marian Čerpák**. V kultúrnom dome je aj sídlo obecného úradu, sála s kapacitou 250 ľudí a knižnica.

Najznámejším podujatím je súťaž a prezentácia heligónkarov nazvaná „**Heligónky nad Budinou**“, ktorú obec organizuje v spolupráci s Novohradským osvetovým strediskom v Lučenci. Prehliadka bola podporená aj finančným príspevkom MK SR a VÚC. Ďalšími podujatiami je stavenie mája, pálenie vatry SNP, ale v septembri to bolo divadelné predstavenie „Strašidlo“, v podaní DS z Lupoče. Budiná sa dostala do povedomia medializovanou, slávnou či preklínajúcou „Technopárty“ konajúcou sa

na lúke v blízkosti obce. Trvala celý týždeň, ale pravdepodobne prvý a zároveň posledný krát, nakoľko nesplnila pôvodné zámary ani obce a ani vlastníkov pozemkov. Zaujímavým a v našom regióne určite atraktívnym podujatím bola „Súťaž v kosení trávy“, ktorú organizoval Salaš v blízkosti Budinej.

Obec v spolupráci s NOS podala vlni žiadosť aj na netradičné podujatie nazvané „Hríbe Novohradu“, žiaľ táto akcia nebola podporená. Možno nabudúce, veď išlo o celý rad kultúrno-výchovných, gastronomických a zábavných aktivít, ktorých spoločným menovateľom bola práve huba, či po našom hríb.

Budiná patrí do mikroregiónu Javor. Okolité príroda je v každom ročnom období nádherná, poskytujúca krásny výhľad, škoda, že chýba rozhľadňa, ktorá by úžasný pocit turistu ešte znásobila. Najviac navštevované v katastri obce sú čadičové vyvreliny na Budínskych lazoch, tzv. **Kamenné vráta**.

Za dobrej viditeľnosti je možné z lazov
zazrieť aj svit „rodného“ Budína či Buda-
pešti. Pozoruhodná je aj chránená
oblasť **Budínska skala** (765 m n.m.), kde
sa nachádza jaskynný útvar **Jánošíkova**
izba.

Nedá mi nespomenúť pár zaujímavostí, ktoré nielen našincom preblesknú mysľou pri spomenutí Budinej. Dočítal som sa, že Budinec sa dá najlepšie spoznať podľa častej frekvencie nadávky „boha bohovho“. Budiná je v okolí preslávená asi najznámejším ražným destilátom „**Budinská rožovka**“ alebo tzv. budínsky viator.

Na Budinej sa hovorí typicky novo-
hradsky – mäkko, **ñi** namiesto nie, **ñito**
miesto nieto.

Doteraz nemá vlastnú web stránku a ani publikácia o obci nebola vydaná. Verím však, že sa to zmení a tí „štamgasti“ navštevujúci Budínú počas heligónky, by si ju určite prišli pozrieť aj inokedy, veď už len tá nadávka či „budínsky vietor“ sú na nezaplatenie.

BOŽENA SLANČÍKOVÁ - TIMRAVA

(2.10.1867 Polichno – 27.11.1951 Lučenec)
spisovateľka, národná umelkyňa

Narodila sa v rodine evanjelického farára Pavla Slančíka. Dva roky navštevovala ľudovú školu v Polichne, potom ju učil otec. V rokoch 1881-82 absolvovala 4 triedy meštianskej školy v Banskej Bystrici, neskôr urobila skúšky na Učiteľskom ústave v Lučenci. Od roku 1882 do 1909 žila v Polichne, kde sa venovala literárnej tvorbe. Po smrti otca r.1909 sa presťahovala z Políchna k bratovi Bohuslavovi do Ábelovej. Tu v rokoch 1919 -29 pôsobila ako učiteľka v materskej škole do r. 1929 a tu žila i po odchode do dôchodku. V roku 1937 jej udelili štátnu cenu za novelu Dve doby. K príbuzným do Lučenca sa presťahovala v roku 1945, kde jej v r. 1947 udelili titul Národná umelkyňa.

Život a dielo Timravy sú úzko zviazané s novohradskými dedinkami Polichno, Ábelová. Vo svojich dielach verne opísala vrchárske Novohradské dediny, ľudí i prírodu. Začínala vydávaním ruko-
pisného zábavno - poučného časopisu **Ratolesť**, ktorý vydávala spolu so ses-
trou. V časopise má Božena Slančíková
oslavný básnický pozdrav *Ratolesť* a
začiatok prózy *Na vrchoch*. Obidve prác-
e podpísala Božena Slančíková už pseu-
donymom **Timrava**. Prevzala ho od
studničky v polichnianskom chotári s
názvom Timrava. Sama o tom napísala:
*"Meno mám zo studničky Timravy. Bola
tam taká čistučká voda hôrna ... Ti u nás
sa vyslovuje mäkko. Nechcela som, aby
ma poznali ..."*. Aj keď žila v ústraní od
centier spoločenského a kultúrneho dia-
nia, jej literárne a kultúrne obzory
rozširovala ako rodina, tak aj stretnutia
s K. Baňšekom, národovkyňou E. Gold-
pergerovou a O. Petianovou **pokr.str.8**

Pokr. zo str. 7 - (matkou Štefana Krčméryho). Medzi jej prvé diela patria satirické verše, neskôr sa venovala najmä románom a poviedkam, sporadicky i divadelným hrám. V dielach podávala dokonalý opis ľudí a ich mentality, vlastností i zmyšľania, kritizovala politické a národnostné problémy a nijako sa nerozpakovala kritizovať i praktiky bežného dedinského života. Príbehy zasadzovala zväčša do dedinského alebo malomestského prostredia svojho rodného kraja a mnohé z nich sú založené na jej vlastných skúsenostiach a príbehoch z jej života. Timrava uverejnila svoju prvú prózu v roku 1893. Prvá literárnokritická štúdia o jej tvorbe vznikla v roku 1906. Jej autorkou bola 22-ročná slovenská študentka filozofickej fakulty na Karlovej univerzite v Prahe **Ľudmila Groeblová**. Počas štúdií v Prahe bola Groeblová členkou spolku slovenských študentov Detvan, ktorého členom bol aj básnik **Ivan Krasko**. V r. 1906, teda v tom istom roku, ako vyšla Groeblovej štúdia o Timrave, zverejnil báseň **List slečne Ľ. G.**, v ktorej jej vyslovuje vďaku za napísanie štúdie (ešte pod pseudonymom Janko Cigán).

Tvorba: Poézia: 1887 Ratolest **Próza: 1887** Na vrchoch, **1893** Za koho ísť?, **1894** Katedra, **1896** Ondro Karman, **1896** Ťažké polozenie, **1897** Tak je darmo, **1897** Sluhove trpkosti, **1898** Pozde, **1899** Nemilí, **1899** Bál, **1900** Boj, **1902** Skúsenosť, **1904** Na jednom dvore, **1904** Veľký majster, **1904** Pódy sa žení, **1905** Bez hrdosti, **1906** Veľké šťastie, **1907** Tá zem vábna, **1908** Márnosť všetko, **1909** Ondro Hľonzo, **1910** V predvečer, **1911** Žiadna radosť, **1913** Príde čas, **1912** Strašný koniec, **1914** Ťapákovci, **1918** Hrdinovia, **1921** Skon Paľa Ročku, **1926** Všetko za národ, **1928** Hrdinovia, **1936** Dve doby, **1938** Záplava, **1956** Zbrané spisy Timravy, **Divadelné hry: 1921** Chudobná rodina, **1923** Páva, **1934** Odpoveď, **Iné: 1886** – 97 Pesničky, **1922** Posledná prekážka

Timrava, hoci mala niekoľkých nápadníkov, ostala celý život slobodná. Timrava dala 29. 6. 1949 súhlas, aby sa Gymnázium v Lučenci pomenovalo podľa jej mena. Pred budovou školy je socha Timravy (autor Alfonz Groma, 1969), pamätná tabuľa na dome, kde žila v Lučenci a busta na cintoríne v Lučenci (autor Fraňo Štefunka, 1954). Dielo Timravy zhodnotila vedecká konferencia 1. – 2. 10. 1987 v Lučenci. Zomrela 27.11.1951 v Lučenci. Pochovaná je na lučenskom cintoríne.

23. – 26. 11. 2011 TÝŽDEŇ S TIMRAVOU

*Driev tedy ruka než ho zbalí
-zošitok úzky, tenký, malý -
chcem ďakovať Vám starého dľa
mravu,
že spomneli Ste na Timravu
a vrhli na ňu za hrst' lesku -
(...)
Vy pamätáte asnáď dávnu našu
vravu:
ja mienil, zabúdať i na Timravu
je hriechom tiež, čo odpustiť sa
nedá
-hlupáčkom, ako my sme leda -
a túžbou mne, že bolo stálou
spomienkou aspoň odmeniť ju
malou.
Hľa preto ďakujem Vám, milá,
že túžba sa mi vyplnila.*

Zdroj: kebisek.blog.sme.sk

obce. Hlavným zámerom je snaha pripraviť celý rad dôstojných aktivít, hodných jej mena a významu jej osobnosti. Na sklonku života mala problémy a upadla akoby do zabudnutie. Nechceme dopustiť, aby sa na ňu zabudlo a na jej zviditeľnenie chceme poukázať aj takýmto aktivitami. Mnohí využívajú či „zneužívajú“ jej meno. V samotnom okresnom meste Lučenec jej meno nesie Gymnázium, Dom kultúry, divadelný súbor – OZ, ale je po nej pomenovaná aj celoslovenská súťaž Timravina Studnička. Na budúci rok si pripomenieme ďalšie významné jubileum – 145. výročie jej narodenia (2.10.1867). Veríme, že nezabudneme!

PROGRAM:

23. 11. Hráme

Božena Slančíková - Timrava,
Elena Maróthy-Šoltéssová:
VARIÁCIE LÁSKY

Bábkové divadlo Na rázcestí
Banská Bystrica – DK BST Lučenec
o 19.00 hod.

24. 11. Spomíname

Položenie kvetov, vencov k pamätnej tabuli na dome v Lučenci, kde B.S. Timrava žila, polozenie vencov k hrobu Timravy na lučenskom cintoríne, spomienka na Timravu v DK

25. 11. Súťažíme

TIMRAVINA STUDNIČKA

– celoštátna súťaž v umeleckom prednese pôvodnej slovenskej prózy, miesto – DK BST Lučenec

26. 11. Ďakujeme

SLOVOM K SLOVU

15.00 hod. - kultúrny dom v Polichne, spomienka na Timravu
Seminár na tému
„Život a dielo B.S. Timravy“
– PaedDr. Július Lomenčík, PhD.

Moja teta Timrava

premietanie dokumentárneho filmu, námet, scenár a réžia
– Katarína Kočalková

Podujatie sa koná s finančným príspevkom MK SR

Stalo sa v regióne

Jeseň sa objavila v názvoch dvoch kultúrnych podujatí

JESENNÉ STRETNUTIE

Vernisáž sa konala 5.10.2011 o 16.00 hod. v priestoroch Novohradského múzea a galérie v Lučenci. Otvorili ju spoločne **Mária Ambrušová**, riaditeľka Novohradského osvetového strediska a **Iveta Kaczarová**, riaditeľka Novohradského múzea a galérie. Prítomných návštevníkov privítal a v krátkosti oboznámil kurátor výstavy akad. maliar **Štefan Balázs**.

Na výstave sa prezentovalo celkom 18 amatérskych výtvarníkov, členov okresného štúdia AVT pri NOS v Lučenci: **Anna Brijaková, Timea Mihalidesová, Pavel Megyeri, Štefánia Drastíková, Jana Kocúrová, Milan Kýpet, Gabriel Kurák, Ondrej Strapko, Margita Janštová, Iveta Kuricová, Tibor Koblíček, Pavel Ožďáni, Zoltán Kovács, Jana Germušková, Adela Balázsová, Cecília Nagyová, Gizela Schneiderová a Boris Novák**. Vystavených bolo viac ako 60 diel. Osobitná časť výstavy bola venovaná výtvarníkovi, známemu výrobcovi huslí, **Karolovi Luknišovi** z príležitosti 100. výročia nedožitých narodenín, nositeľovi Ceny Dr. Ladislava Lengy. Výstava bola sprístupnená do 30.10.2011.

divadelná jeseň

Jeseňou sfarbené listy padajúce z okien domu kultúry symbolicky otvorili tradičný sviatok

divadla v Novohrade. Festival slovenských a maďarských, amatérskych a profesionálnych divadiel nazvaný **DIVADELNÁ JESEŇ** je tu zas. Začala happeningom vo štvrtok 13. októbra. Už od 15.00 hod. sa ulicami v centre Lučenca ozýval megafón. Lučenský „teatro“ či divadelný „guru“ Árpi Szabó hlásil a pozýval: „Divadelná jeseň prišla...ak neprídete, jedinečný program uvidíte zas iba o rok.“ Kráčal v čele sprievodu divadelníkov, odetých v typických jesenných kostýmoch. Tvorili ho členovia detských divadelných súborov: **SME!** pri ZŠI v Lučenci, **Eñoňuňo** pri ZŠ s MŠ v Kokave bad Rimavicou, **Dokorán** pri ZŠ Novomeského v Lučenci, **Pošteklím ťa** pri Súkromnej ZUŠ v Lučenci. Po hodine šantenia sprievod dorazil do svojho cieľa, ktorým bolo pódium pred Domom kultúry B.S. Timravy. Na ňom slávnostne **Árpád Szabó** otvoril Divadelnú jeseň 2011 v Lučenci. Hurá! Nasledoval koncert skupiny „Karpatské chrbáty“. Program pokračoval v divadelnej sále domu kultúry.

Zásluhou OZ Caduceus, najmä **Milana Halušku**, sa uskutočnil už 4. ročník Novohradskej improvizáčnej ligy. Výkony hodné „profesionálnych“ hercov. Vyhral každý, všetci sa stali víťazmi. Skončil sa prvý deň, ale Divadelné šantenie neskončilo. Ponuka divadiel je pestrá, každý si môže vybrať. V októbri od 13. do 21. sa konal „Týždeň amatérskoho divadla“. Prehliadka potrvá až do decembra. A ako dopadne. To prinesieme v nasledujúcom čísle.

Novohradská improvizáčna liga

Trinásteho októbra sa v Lučenci opäť takmer zaplnila sála Domu kultúry B. S. Timravy, aby sa diváci a súťažiaci mohli zabaviť na divadelnej improvizácii. Už po štvrtýkrát sa uskutočnila Novohradská improvizáčna liga, pričom s výnimkou prvého ročníka všetky ďalšie boli cezhraničné. Princípom súťaže je čo najvtipnejšie a najvýstižnejšie vyjadrenie zadaných tém a úloh divadelnými výrazovými prostriedkami. O súťaž prejavilo tento rok záujem 17 družstiev zo Slovenska a Maďarska. Aj z dôvodu čoraz väčšieho záujmu zo strany súťažiacich sa organizátori rozhodli pustiť do súťaže až 12 družstiev z Lučenca, Lupoče, Zvolena, Salgótarjánu a Mihálygerge. Po súboji, ktorý prebiehal v dvoch kolách sa do finále dostali družstvá „Čo ja viem“ a „Divadlo Kármána“ z Lučenca a „Blondi Pandi“ zo Zvolena. Spoločná téma vo finále umožnila porote lepšie posúdiť schopnosti, vynaliezavosť a zmysel pre humor súťažiacich a zostavila konečné poradie. Na treťom mieste skončilo družstvo z Lučenca – „Čo ja viem“, na druhom mieste dievčatá z konzervatória Pink Harmony Zvolen „Blondi Pandi“ a jednoznačnými **víťazmi súťaže** sa stali členovia **Divadla Kármána**, ktorí okrem poroty presvedčili aj divákov a odniesli si aj „Cenu diváka“.

Divákov pred súťažou a v prestávkach súťaže svojimi vystúpeniami zabávali mím **Miro Kasprzyk** a spisovateľ a hudobník **Braňo Jobus** s kapelou **Karpatské Chrbáty**. Práve títo hostia spolu s pani **Hajdú Györgyi** z Maďarska a **Yuliou Misen** z Ruska tvorili medzinárodnú porotu súťaže. Tento ročník Novohradskej improvizáčnej ligy sa konal najmä vďaka podpore

Nadácie otvorenej spoločnosti, za čo jej patrí naša vďaka. Jedným z našich cieľov bolo, aby ľudia na jednej strane hranice vedeli,

Pokr. zo str. 9 ... že za hranicou svet nekončí, ale plynulo pokračuje, že na tej druhej strane žijú ľudia, ktorí sa bavia a smejú tak ako oni, ktorí cítia tak ako oni, majú talent a dokážu sa spolu zabaviť. Že sa tam tak isto nájdú miesta, kde môžu tráviť voľný čas a nájsť kultúrne vyžitie a že tá jazyková bariéra vlastne nie je neprekonateľná, keďže smiech je medzinárodným jazykom. Okrem prínosu k umeniu sa organizátorom podarilo dať súťaži aj tento rozmer. Organizátorom súťaže je Občianske združenie Caduceus a partneri Novohradské osvetové stredisko Lučenec, Mesto Lučenec, Zväz Slovákov v Maďarsku a ďalší. Všetkým priaznivcom súťaže, dobrovoľníkom, umelcom, ktorí pomohli súťaž zrealizovať srdečne ďakujeme a tešíme sa na stretnutie už v decembri pri treťom ročníku (detskej) Novohradskej improvizáčnej ligy v nižšej vekovej kategórii.

Milan Haluška

V Radzovciach oslavoval spevokol

Jázmín!

Slávnostné podujatie dňa 15.10.2011 takto otvorila vedúca ženského spevokolu, **Bc. Mária Mártonová**:

Vážené obecnstvo, milí hostia !

Srdečne Vás vítam na dnešnom slávnostnom programe, ktorý sa uskutočňuje z príležitosti pätnásteho výročia založenia spevokolu Jazmín v Radzovciach.

Spevokol Jazmín v Radzovciach bol založený v roku 1996. Tento spevokol nebol prvým v dedine, zborový spev má dlhodobú tradíciu. Prvý ženský spevokol dirigoval profesor hudobnej školy Mikuláš Csaba a spevokol Jazmín pracuje pod vedením profesorky hudobnej školy Agnesy Tóthovej. Vďaka nej a celého spevokolu získali dobré meno nielen v okrese Lučenec. Ročne viackrát vystupujú na rôznych podujatiach na Slovensku, ako aj v zahraničí. Trikrát získali bronzovú medailu na Kodályho dňoch v Galante. Dnes pätnásteho októbra oslavujeme pätnásť ročný ženský

spevokol. Vďaka patrí všetkým ženám a dirigentke, že popri každodennej práci si našli čas a obetovali ho na spoločné stretnutia a nacvičovania krásnych piesní. Nie je to jednoduché patriť do veľkej skupiny, lebo tu neexistuje „ja“ ale „my“ – treba sa prispôbiť, tolerovať, odpustiť a dávať, dávať. Rozdávať úsmev, radosť, lásku. Spievať s radosťou aj keď sme smutné, spievať ako len najlepšie vieme pre radosť druhých. To je umenie. Ja ako jedna členka spevokolu ďakujem, že môžem byť súčasťou tohto umenia.

Na slávnostnom programe si spevokol JÁZMIN prevzal dve ocenenia. Prvým bol **Pozdravný list generálneho riaditeľa Národného osvetového centra v Bratislave, PhDr. Jána Tazberíka, CSc.** Druhým bolo **Blahoželanie riaditeľky Novohradského osvetového strediska v Lučenci, Márie Ambrušovej.** Ocenenia v ich mene odovzdala pracovníčka NOS Mgr. Milada Bolyošová.

Nositelia tradícií

Vidiná bola aj tohto roku miestom konania sa regionálnej súťažnej prehliadky folklórnych skupín. Uskutočnila sa v sobotu 22.10.2011 v kultúrnom dome. Prehliadky sa zúčastnili 4 folklórne skupiny, dve z Vidinej – Škorec (Šúpanie kukurice) a Lieskovec (Čepčenie nevesty), Úvrať z Poltára (Fašiangy) a Bažalička z Plachtiniec, Príbeliec (Už sa Fašang kráti). Súťaž otvorila **Mária Ambrušová**, riaditeľka NOS v Lučenci. Všetkých prítomných privítal starosta Vidinej, **Vladimír Ragač**. Výkony folkloristov pozorne sledovala trojčlenná porota v zložení – Miroslava Palanová, Atilla Agócs a Štefánia Selská. Do krajského kola vybrali Fsk **BAŽALIČKA** pod vedením Juraja Matiaša. Strieborné pásmo s postupom do krajského kola získala Fsk **ÚVRAŤ** pod vedením Ivety Kýpeťovej a bez postupu aj Fsk **ŠKOREC** pod vedením Jozefa Kuceja, Olgy Sujovej a Martiny Pedajnianskej. Do bronzového pásma bol zaradená Fsk **LIESKOVEC** po vedením Jozefa Ševera.

Všetkým srdečne blahoželáme!

OZNAM

pre usporiadateľov podujatí!

Novohradské osvetové stredisko v Lučenci pripravuje vydanie publikácie:

Katalóg kultúrno - spoločenských podujatí a Kalendár významných výročí v roku 2012. V tejto súvislosti sa obraciame na organizátorov, ktorí plánujú uskutočniť takéto podujatia alebo chcú pripomenúť výročie osobnosti... a majú záujem o ich uverejnenie v uvedených publikáciách, je potrebné, aby do **2. decembra 2011** zaslali na e-mail (abelovsky@noslc.sk) nasledovné údaje:

Katalóg podujatí:

- názov podujatia,
- stručná charakteristika,
- dátum alebo mesiac,
- usporiadateľ,
- kontakt na usporiadateľa (adresa, tel., mail)

Kalendár výročí:

- osobnosti,
- kolektívy,
- významné udalosti alebo historické zaujímavosti,
- pamiatky a pamätihodnosti,
- vznik obce

Publikácia bude uverejnená na webovej stránke NOS – www.noslc.sk.

V Kalendári bude časť venovaná tým, čo do kalendára prispeli (kultúrne inštitúcie, obce, umelecké kolektívy, CVČ, ZUŠ a pod.) vrátane kontaktov na organizátorov a preto vás žiadame o nahlasenie okrem názvu organizátora aj jeho adresu.

Hudba – roky – udalosti

Krátky život významného slovenského huslistu a koncertného majstra

Huslista, koncertný majster **Kornel Gábor** sa narodil 3. 11. 1941 v Prenčove, okres Banská Štiavnica. Jeho otec Andrej Gábor (1908-1991) bol zakladateľom a prvým riaditeľom Hudobnej školy v Lučenci v r. 1954. Jeho brat Doc. PhDr. Eduard Gábor, CSc. (1933-1983) bol muzikológom, hudobným pedagógom a vysokoškolským učiteľom na PgF v Banskej Bystrici. Základné vzdelanie získal v Lučenci, na tunajšej Hudobnej škole sa začal učiť hru na husliach u svojho otca Andreja Gábor. V Lučenci navštevoval i Gymnázium BST, na ktorom maturoval v r. 1958 v triede prof. Šarloty Jágerskej. V r. 1958-62 študoval hru na husliach u prof. Františka Vodičku na Konzervatóriu v Košiciach.

Ako huslista pôsobil v r. 1962-63 v opernom orchestri DJGT v Banskej Bystrici, v r. 1963 - 65 vo Vojenskom umeleckom súbore v Bratislave a v r. 1965-66 v Tatra revue v Bratislave. V r. 1966-68 sa stal zakladateľom a 1. riaditeľom LŠU v Detve. V r. 1968-70 pôsobil ako huslista a koncertný majster v Mestskej opere v Mainzi (NSR). V r. 1970-75 sa stal hráčom prvých huslí v Štátnej filharmónii Košice (ŠFK) a zároveň zakladateľom a umeleckým vedúcim Komorného orchestra ŠFK. V r. 1975-80 a 1981-89 pôsobil ako koncertný majster v Štátnom divadle v Košiciach a zároveň ako pedagóg hry z listu na Konzervatóriu v Košiciach.

V r. 1980-81 bol koncertným majstrom v medzinárodnom symfonickom orchestri v Káhire (Egypt). Od r. 1989 žil na invalidnom dôchodku v Košiciach. Zomrel 22. 6. 1995 v Košiciach, kde je pochyovaný na Hlavnom cintoríne.

Kornel Gábor žil krátky, no plodný život a patril medzi významných huslistov a koncertných majstrov na Slovensku. V období rokov 1972-89 bol umeleckým vedúcim Komorného orchestra pri ŠFK, s ktorým koncertoval v mnohých štátoch Európy. Repertoár tohto telesa zostavoval prevažne z tvorby európskych skladateľov – A. Corelli, A. Vivaldi, P. I. Čajkovskij, G. F. Händel, W. A. Mozart, J. L. Bella a i. V r. 1966 založil folklórny súbor Marína vo Zvolene, s ktorým vystupoval vo Francúzsku, Švajčiarsku a Španielsku. Na jeho nedozreté 70. narodeniny sme si zaspomínali s jeho dcérou Denisou Špičkovou-Gáborovou, ktorej aj touto cestou ďakujem za pomoc a ochotu pri príprave tohto článku.

PhDr. František Mihály

Zakladateľ inžinierskej geodézie na Slovensku

Geodetický a kartografický inžinier, vysokoškolský učiteľ **Prof. Ing. Ondrej Michalčák**, CSc. sa narodil 29. 10. 1926 na Látkach - Poliankach v okrese Lučenec v severnej časti historického Novohradu. Pochádzal z roľníckej rodiny, ktorá sa neskôr presťahovala do dedinky Bottovo v okrese Rimavská Sobota. Tam sú pochovaní aj jeho rodičia. Na Bottovo cestoval pravidelne, okrem jeho matky tam bývala aj jedna z jeho sestier.

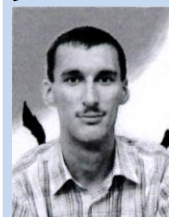
V r. 1942-46 študoval na Štátnej priemyselnej škole v Banskej Bystrici. Po jej ukončení bol prijatý na Slovenskú vysokú školu technickú (SVŠT), na oddelenie zememeračského inžinierstva do Bratislavy, kde študoval v r. 1947-52. V r. 1950 začal pracovať na Stavebnej fakulte SVŠT v Bratislave, tomuto pracovisku zostal verný po celý svoj život, pôsobil tu ako asistent, odborný asistent, docent a profesor až do r. 1992. Bol spoluzakladateľom a učiteľom predmetu inžinierska geodézia v rámci odboru geodézia a kartografia. Úspešne vychoval mnoho študentov i vedeckých aspirantov v tomto odbore.

Vo vedecko-výskumnej činnosti sa zaoberal geodetickými projektmi a výskumnými úlohami na riešenie inžiniersko-technických problémov pri príprave, výstavbe a prevádzke náročných stavebných objektov (most SNP v Bratislave, most Hrdinov Dukly v Bratislave, diaľničná estakáda v Podturni a i.). Intenzívne sa venoval publikačnej činnosti, je autorom učebníc: *Inžinierska geodézia I, II* (BA 1985, 1990), *Geodézia pre SPŠ geodetické* (BA, 1992), *Inžinierska geodézia – Vybrané IG metódy* (BA, 1995) a i. Napísal vyše 130 odborných článkov. Od r. 1996 pracoval ako autorizovaný geodet a kartograf v Komore geodetov a kartografov, ktorej sa stal čestným členom „In memoriam“.

Profesor Ondrej Michalčák zomrel 5. 12. 1996 v Bratislave a pochyovaný je na tamjšom Martinskom cintoríne. Záverom sa chcem poďakovať pani Ing. Soni Michalčákovéj, CSc., dcére pána profesora za jej pomoc a ochotu pri napísaní tohto článku.

PhDr. František Mihály

Vysla knizka poezie Dekonstruktora podľa času

Martin Dzúr (1981) sa narodil a žije v Lučenci. Vyštudoval slovenský jazyk a literatúru na FIF UK v Bratislave a získal ocenenia na viacerých literárnych súťažiach (O cenu Pavla Straussa, Novomeského Nitra, Akademický Prešov, Kridla Ivana Laučika, Literárna Senica L. Novomeského a ďalšie). Píše poéziu aj prózu a zbierka *Dekonstruktoria podľa času* je jeho debutom.

Kam za kultúrou

**BBSK – Novohradské osvetové
stredisko Lučenec**

3. 11. - DK BST Lučenec
19.00 – Divadlo J. Palárika Trnava
**Zmierenie alebo
Dobrodružstvo pri obžinkoch**

4. 11. – DK BST Lučenec
8.30; 10.00 **Deti deťom**
– vystúpenia DDS Pošteklím ťa pri
Súkromnej ZUŠ Lučenec,
DDS SME! pri ZŠI v Lučenci,
DDS Eňoňuňo pri ZŠ s MŠ
Kokava nad Rimavicou,
DDS Dokorán pri ZŠ L. Novomeského

15. 11. – DK BST Lučenec
19:00 Ar teatro Bratislava
I. Bukovčan: **Luigiho srdce**

16. 11. - DK BST Lučenec
9:00; 11:00 Ar teatro Bratislava
I. Bukovčan: **Luigiho srdce**
II.

21. 11. – DK BST Lučenec
19:00 Slovenské divadlo Vertigo
Budapešť
P. Scherhauser:
Umy si rúčky, ideme jesť

22. 11. - DK BST Lučenec
17:00 Divadlo Portál Prešov
O perníkovej chalúpke

23. 11. Lučenec
19:00 Bábkové divadlo Na rázcetí
Banská Bystrica
Božena Slančíková-Timrava,
Elena Maróthy-Šoltéssová:
Variácie lásky
30. 11. – DK BST Lučenec

30. 11. – DK BST Lučenec
19:00 Gyarmati Szinkor
Balázské Ďarmoty - **Vidámságok**

14. – 27.11. Ján KOSTUR
– výstava obrazov z tvorby autora
pri príležitosti nedožitého
85. výročia narodenia,
org. v spolupráci s mestom Poltár
miesto: KD Poltár

14.11. Literárny klub V.L.A.S. –
stretnutie
miesto: NOS Lučenec o 15.30 hod.

24.- 25.11. „O ZLATÚ GULOČKU“ –
súťažná prehliadka v ľudovom speve
detí – obvodové kolá,
miesto: CVČ Magnet Lučenec

Dielňa ľudových remesiel pre deti a dospelých:

Plstenie za mokra
Vianočné dekorácie, darčeky
KURZY:

Pletenie košíkov z papiera
Termíny dielní, kurzov pre deti aj
dospelých, resp. aj jednotlivcov
je potrebné vopred dohodnúť.
Informácie na tel. č.: 0917 561658
alebo osobne v tvorivej dielni.
miesto: NOS Lučenec

BBSK – Novohradské múzeum a galéria Lučenec **Advent v Novohrade**

– Etnografická výstava zo zbierok
NMG spojená s prednáškami
a tvorivými dielňami tematicky
zameranými na zvyky
v predvianočnom období.

V novom šate

– Prezentácia zreštaurovaných
predmetov zo zbierok NMG.

BBSK – Novohradská knižnica Lučenec

16. 11. Literárny Lučenec
– slávnostné vyhlásenie

výsledkov V. ročníka celoslovenskej
literárnej súťaže,
miesto: Mestský úrad
– obradná miestnosť o 10.30 hod.
19.10. – 4.11.

„Najkrajšie knihy o Slovensku 2010“
– výstava

21.10. – 11.11.
„ŽIDOVSTVO V LUČENCI“ výstava
miesto: Novohradská knižnica –
galéria na oddelení náučnej
literatúry

Mesto Lučenec – mestský úrad, oddelenie školstva, sociálnych vecí, kultúry a športu

8.11. – **TIMRAVINA STUDNIČKA**
– okresné kolo súťaže v prednese
pôvodnej slovenskej prózy, miesto
konania: CVČ Magnet o 10.00 hod.

10.11. **Benefičný koncert**
hudobného telesa CIMBAL TRIO
pod vedením
Mgr. Art. Dezidera Oláha,
miesto konania: DK B.S. Timravy
o 18.00 hod.

16.11. **KAVIAREŇ SLÁVIA** - zábavný
program Petra Stašáka s hosťami
Félixom Slováčkom, Štefanom
Skrúcaným a sestrami Veronikou
a Dominikou Gidovými
miesto konania: kino Apollo
o 18.00 hod.

20.11. **Obnovenie manželského
sľubu** - pokus o zápis do Slovenskej
knihy rekordov
miesto konania: Obradná sieň
Mestského úradu v Lučenci

24.11. Timrava a Lučenec
Spomienkové popoludnie pri
príležitosti 60. výročia úmrtia B.S.
Timravy v Dome kultúry,
miesto konania: lučenský cintorín,
DK B.S. Timravy

25.11. **TIMRAVINA STUDNIČKA** –
celoslovenská súťaž v prednese
pôvodnej slovenskej prózy, miesto
konania: DK B.S. Timravy

Tuhár

5.12. **Karolovský výstup**
na Bralce

**MEDIÁLNI
PARTNERI:**

REKUS - regionálny kultúrny mesačník. **VYDÁVA:** Novohradské osvetové stredisko, Kármánova 2, 984 01 Lučenec. Registrované na MK
SR – evidenčné číslo: EV 3991/10. **REDAKTOR:** Michal Abelovský, tel.: 45 12 703, 45 131 78. **GRAFICKÁ ÚPRAVA:** Renáta Ádamová
ZODPOVEDNÁ: Mária Ambrušová, riaditeľka NOS v Lučenci
E-mail: noslc@noslc.sk, abelovsky@noslc.sk, **TLAČ:** NOS v Lučenci, www.noslc.sk

NEPREDAJNÉ